

Sygn. akt I CZ 71/14

POSTANOWIENIE

Dnia 17 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Iwona Koper

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa A. J.
przeciwko Bankowi [...] S.A. w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 17 września 2014 r.,
zażalenia powódki na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 13 grudnia 2013 r.

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę
Sądowi Apelacyjnemu do ponownego
rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
zażaleniowego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 13 grudnia 2013 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną powódki jako nieopłaconą wskazując, że zawierała ona wniosek o zwolnienie od opłaty, który został oddalony postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 15 listopada 2013 r., doręczonym pełnomocnikowi powódki w dniu 25 listopada 2013 r. Wniosek pełnomocnika powódki o doręczenie uzasadnienia tego postanowienia został odrzucony postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 4 grudnia 2013 r. Ponieważ opłata od skargi kasacyjnej nie została uiszczona w terminie tygodniowym od doręczenia pełnomocnikowi powódki odpisu postanowienia z dnia 15 listopada 2013 r. o odmowie zwolnienia od kosztów, Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 112 ust. 3 u.k.s.c.

W zażaleniu na powyższe postanowienie pełnomocnik powódki wniósł o jego uchylenie zarzucając naruszenie art. 398⁶ § 2 w zw. z art. 130 § 1 k.p.c. przez odrzucenie skargi kasacyjnej bez wezwania pełnomocnika do uiszczenia opłaty, naruszenie art. 394 § 1 pkt 2 k.p.c. przez jego niezastosowanie w wyniku błędnego przyjęcia, że Sąd Apelacyjny oddalając wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych działa jako sąd drugiej instancji oraz naruszenie art. 102 ust. 1 i 2 u.k.s.c. przez bezpodstawną odmowę zwolnienia powódki od opłaty od skargi kasacyjnej, przy czym w tej ostatniej kwestii wnosił o rozpoznanie również, na podstawie art. 380 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., niezaskarżalnego postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 15 listopada 2013 r. oddalającego wniosek powódki o zwolnienie od kosztów sądowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Bezzasadne są zarzuty naruszenia art. 398⁶ § 2 w zw. z art. 130 § 1 k.p.c. oraz art. 394 § 1 pkt 2 k.p.c.

W rozpoznawanej sprawie do obowiązku uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej ma zastosowanie art. 112 ust. 3 u.k.s.c., zgodnie z którym w razie oddalenia przez Sąd drugiej instancji zawartego w skardze kasacyjnej wniosku o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej, sąd doręcza pełnomocnikowi odpis

postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów i pełnomocnik ma obowiązek samodzielnego obliczenia należnej opłaty stałej lub stosunkowej oraz uiszczenia jej, bez wezwania sądu, w terminie tygodniowym od daty doręczenia mu odpisu postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów. W razie nieuiszczenia opłaty sąd odrzuca skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy (porównaj między innymi postanowienia z dnia 2 czerwca 2011 r. I CZ 51/11, z dnia 25 lipca 2013 r. II CZ 54/13 i z dnia 21 marca 2014 r. IV CZ 2/14, nie publ.), zmiana treści art. 112 u.k.s.c. i nadanie mu obecnego brzmienia, dokonane ustawą z dnia 17 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 7, poz. 45) miało na celu przyśpieszenie postępowania w sytuacji, gdy czynności za stronę wykonuje zawodowy pełnomocnik, a charakter tych czynności nie wymaga dodatkowych wskazówek sądu. Pełnomocnik taki ma – co do zasady – obowiązek samodzielnego określenia i wniesienia opłaty stałej lub stosunkowej, obliczonej od podanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia (art. 130² § 1 k.p.c.), a w sytuacji, gdy został oddalony prawomocnie wniosek o zwolnienie od kosztów, nie może być żadnych wątpliwości ani co do obowiązku uiszczenia opłaty, ani co do jej wysokości. Zawodowy pełnomocnik jest zatem w stanie bez żadnych trudności wykonać obowiązek nałożony nań w art. 112 § 3 u.k.s.c., który niewątpliwie nie prowadzi do dyskryminacji strony zastępowanej przez takiego pełnomocnika, jak zarzucono w zażaleniu.

Nietrafnie również skarżąca powołuje się na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2010 r., II UZP 4/10 (OSNP 2011/3-4/38) zapadłą na tle innego stanu prawnego i dotyczącą jedynie skutków uchylenia art. 130² § 3 k.p.c., a nie regulacji zawartej w art. 112 u.k.s.c., który wówczas nie został jeszcze zmieniony. Podobnie nie może odnieść skutku odwołanie się do jednostkowego i odosobnionego stanowiska zajętego w postanowieniu z dnia 12 kwietnia 2013 r. IV CZ 25/13 (nie publ.).

Prawidłowo więc Sąd Apelacyjny stwierdził, że pełnomocnik powódki miał obowiązek uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej w terminie tygodniowym od

doręczenia mu odpisu postanowienia oddalającego wniosek o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej.

Bezzasadny jest również zarzut naruszenia art. 394 § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż przepis ten w ogóle nie ma zastosowania w sprawie. O dopuszczalności zażalenia do Sądu Najwyższego stanowi bowiem art. 394¹ k.p.c., który nie przewiduje zażalenia na postanowienie Sądu oddalające wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych, niezależnie od tego, czy wydał je sąd pierwszej czy drugiej instancji. Nie ulega też wątpliwości, że wbrew stanowisku skarżącej, Sąd Apelacyjny rozstrzygający wniosek o zwolnienie od opłaty od skargi kasacyjnej jest nadal sądem drugiej, a nie pierwszej instancji i od jego postanowienia w tym przedmiocie nie przysługuje zażalenie (porównaj między innymi postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 kwietnia 1998 r. III CZ 52/98, nie publ. i wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 marca 2009 r. SK 19/08, OTK-A 2009/3/29). Dlatego prawidłowo Sąd Apelacyjny odrzucił, jako niedopuszczalny, wniosek pełnomocnika powódki o doręczenie odpisu postanowienia tego Sądu z dnia 15 listopada 2013 r., oddalającego wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym.

Przechodząc do rozpoznania, na podstawie art. 380 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., powyższego postanowienia należy stwierdzić, że Sąd Apelacyjny oddalając wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych uznał za niewiarygodne oświadczenie powódki o stanie rodzinnym i majątkowym, bowiem powódka nie wskazała w nim wszystkich swoich źródeł dochodów i nie wyjaśniła skąd czerpie środki na wydatki, przenoszące jej stałe dochody, którymi są renta rodzinna w kwocie 831,15 zł miesięcznie i odsetki od obligacji w kwocie 315 zł miesięcznie. Nie wskazała też na jaki cel zaciągnęła kredyt hipoteczny i czy uzyskuje lub może uzyskać dochody z nieruchomości, na którą kredyt ten zaciągnęła, jak również nie poparła żadnym dowodem twierdzenia o utracie obecnie zdolności kredytowej. Ponadto Sąd stwierdził, że powódka posiada akcje spółki giełdowej o wartości 15 000 zł oraz obligacje korporacyjne wartości 50 000 zł, a ponieważ nie wskazała żadnych bliższych okoliczności dotyczących tych papierów wartościowych, należy uznać, że może je zbyć, a więc ma środki na pokrycie opłaty od skargi kasacyjnej wynoszącej 20 334 zł.

Rozważając powyższe stanowisko Sądu Apelacyjnego należy stwierdzić, że zgodnie z art. 102 ust. 2 u.k.s.c., strona ubiegająca się o zwolnienie od kosztów sądowych powinna przedstawić w załączonym do wniosku oświadczeniu szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Braki formalne oświadczenia podlegają uzupełnieniu w trybie przewidzianym w art. 130 § 1 k.p.c. (porównaj postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2014 r. I CZ 103/13 i z dnia 29 maja 2007 r. V CZ 38/07, nie publ.), a wszystkie dane w nim zawarte podlegają ocenie sądu, z uwzględnieniem zasad przewidzianych w art. 233 k.p.c. Jeżeli jednak sąd uzna, że podane w oświadczeniu dane budzą wątpliwości co do rzeczywistego stanu majątkowego strony ubiegającej się o zwolnienie od kosztów, czy też zawierają braki merytoryczne, powinien zarządzić stosowne dochodzenie, o którym mowa w art. 109 ust. 1 u.k.s.c. Bez zarządzenia takiego dochodzenia zmierzającego do wyjaśnienia kwestii wątpliwych czy też uzupełnienia braków merytorycznych w informacjach zawartych w oświadczeniu, sąd nie może wprost oddalić wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych na tej podstawie, że oświadczenie zawiera niepełne, niewiarygodne czy nierzetelne informacje o stanie majątkowym strony. Podkreślić też trzeba, że w razie wątpliwości co wiarygodności danych, sąd może od strony ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych odebrać przyrzeczenie, o którym mowa w art. 102 ust. 3 u.k.s.c.

W rozpoznawanej sprawie Sąd Apelacyjny nie zarządził stosownego dochodzenia ani nie odebrał od powódki przyrzeczenia, choć stwierdził, że oświadczenie zawiera opisane wyżej braki merytoryczne co do informacji w nim zawartych i jest „zupełnie niewiarygodne”. Jednak bez wykorzystania wskazanych w art. 109 ust. 1 i art. 102 ust. 3 u.k.s.c. środków mających na celu dokładne i wiarygodne wyjaśnienie sytuacji majątkowej i rodzinnej strony ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych oraz usunięcie merytorycznych braków w podanych informacjach, taka ocena Sądu Apelacyjnego jest dowolna, a odmowa zwolnienia od kosztów sądowych przedwczesna i oparta na niewystarczających podstawach. Tym samym przedwczesne też było odrzucenie skargi kasacyjnej jako nieopłaconej.

Biorąc to pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.